

УДК 336.1

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-4-118-136>

Ульянченко Наталія,
аспірантка кафедри публічного
управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

Ulyanchenko Nataliya,
graduate student of the Department of
Public Management and
Administration, Hrigory Skovoroda
University in Pereyaslav

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1910-7798>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE ANALYSIS OF THE CONCEPT OF «PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF HEALTH CARE»

Анотація. У статті проаналізовані методологічні засади аналізу поняття «державно-приватне партнерство у сфері охорони здоров'я». Обґрунтовано, що поняття державно-приватного партнерства є дискусійним питанням, яке порушується науковцями. Основними характерними особливостями державно-приватного партнерства, які розкривають суть та зміст даного поняття як суспільного феномену є: державно-приватне партнерство має чітко виражену публічну, суспільну спрямованість; сторонами державно-приватного партнерства є держава, в особі органів державної або муніципальної влади і приватний бізнес, в особі виконавця і постачальника ресурсів; наявність державного й приватного секторів; офіційні відносини між державними і приватними учасниками, засновані на юридичній основі; взаємовідносини сторін носять партнерський, тобто рівноправний характер та довгострокову перспективу; довгострокові відносини між державою та приватним сектором; у процесі співпраці сторін об'єднуються їх ресурси і вклади; державна власність як об'єкт партнерства або спільна участь держави і бізнесу в господарській організації корпоративного типу; фінансові ризики і затрати, а також досягнуті результати розподіляються між сторонами у наперед визначених пропорціях; перерозподіл відповідальності між сторонами партнерства з метою більш ефективного втілення проекту; мета такого партнерства полягає у реалізації суспільно-важливих проектів та програм як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремо взятого регіону; спільне фінансування або інвестування усіма учасниками партнерства (поєднання ресурсів державного і приватного секторів) задля досягнення спільної мети; спрямованість на втілення спільних завдань та інтересів держави і приватного сектору; предметна сфера реалізації проектів державно-приватного партнерства (галузі публічної (базової) інфраструктури та виробництво на їх основі послуг або товарів); можливість внесення приватним партнером певних інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, які не заборонені законодавством; забезпечення вищих техніко-економічних показників результативності діяльності, ніж у випадку здійснення даної діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; наявність дохідної складової в реалізації проекту державно-приватного партнерства; стратегічна мета утворення проекту державно-приватного партнерства, яка полягає в реалізації органом публічної адміністрації соціальних

зобов'язань гарантованих інститутом держави (захист базових цінностей і потреб людини).

Державно-приватне партнерство ми пропонуємо аналізувати як співпрацю державного (органів публічної адміністрації та органів місцевого самоврядування) та приватного партнера (приватних суб'єктів господарської діяльності) як врегульоване нормами права публічне довгострокове співробітництво, яке здійснюється переважно на конкурсно-договірній основі, із врахуванням поділу ризиків, спільного фінансування та спрямоване на ефективну реалізацію проектів, які мають важливе суспільне значення та отримання фінансової вигоди.

Ключові слова: система охорони здоров'я, державно-приватне партнерство у сфері охорони здоров'я, моделі державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, принципи та механізми реалізації державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, ризики та можливості реалізації державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я.

Abstract. The article analyzes the methodological principles of the analysis of the concept of "public-private partnership in the field of health care". The author substantiates that the concept of public-private partnership is a debatable issue and is currently discussed by scientists. The main characteristic features of public-private partnership, which reveal the essence and content of this concept as a social phenomenon, are: public-private partnership has a clearly expressed public, social orientation; the parties of a public-private partnership are the state, represented by state or municipal authorities, and private business, represented by the executor and supplier of resources; availability of public and private sectors; official relations between state and private participants based on a legal basis; the mutual relations of the parties have a partnership, i.e. equal character and a long-term perspective; long-term relations between the state and the private sector; in the process of cooperation of the parties, their resources and contributions are combined; state property as an object of partnership or joint participation of the state and business in a corporate-type economic organization; financial risks and costs, as well as the achieved results, are distributed between the parties in predetermined proportions; redistribution of responsibility between the parties of the partnership in order to implement the project more effectively; the purpose of such a partnership is to implement socially important projects and programs both at the national level and at the level of an individual region; joint financing or investment by all participants of the partnership (combination of public and private sector resources) to achieve a common goal; focus on the implementation of joint tasks and interests of the state and the private sector; the subject area of implementation of public-private partnership projects (public (basic) infrastructure sectors and production of services or goods based on them); the possibility of a private partner making certain investments in partnership objects from sources that are not prohibited by law; provision of higher technical and economic performance indicators than in the case of the implementation of this activity by a state partner without the involvement of a private partner; the presence of an income component in the implementation of the public-private partnership project; the strategic goal of the formation of the public-private partnership project, which consists in the implementation by the body of public administration of social obligations guaranteed by the institution of the state (protection of basic human values and needs).

We propose to analyze the public-private partnership as the cooperation of the state (public administration bodies and local self-government bodies) and the private partner (private entities of economic activity) as a public long-term cooperation

governed by the rules of law, which is carried out mainly on a competitive and contractual basis, taking into account the division risks, joint financing and aimed at effective implementation of projects that have important social importance and obtaining financial benefits.

Keywords: health care system, public-private partnership in the field of health care, models of public-private partnership in the field of health care, principles and mechanisms of implementation of public-private partnership in the field of health care, risks and opportunities implementation of public-private partnership in the field of health care.

Постановка проблеми. Всесвітня декларація з охорони здоров'я відводить ключову позицію такому основному праву людини, як володіння найвищим досяжним рівнем здоров'я, що є умовою та передумовою благополуччя та належної якості життя населення. Хороший стан громадського здоров'я є фундаментом сталого економічного зростання будь-якої країни. Міжсекторальні інвестиції на цілі охорони здоров'я додають нові ресурси для зміцнення здоров'я громадян та сприяють економічному та соціальному розвитку держави у довгостроковій перспективі.

Згідно з Люблянською хартією з реформування охорони здоров'я, у питаннях надання такого соціального блага, як охорона здоров'я, не слід допускати необмежене та безконтрольне панування принципів ринкової економіки. Застосування типових ринкових механізмів у випадках, що стосуються окремих осіб або установ, що фінансують, менш успішно з точки зору забезпечення справедливості (рівності доступу) та ефективності, ніж заходи державного управління щодо лікувальних установ, які надають медичну допомогу.

Тому в організації діяльності системи охорони здоров'я органи державної влади повинні прагнути забезпечити доступність необхідної лікувально-профілактичної допомоги та стримування галузевих витрат та витрат. Реалізація цього важливого стратегічного завдання передбачає застосування різних організаційних технологій, однією з яких є державно-приватне партнерство, яке передбачає в охороні здоров'я забезпечення високоякісного та економічно ефективного використання ресурсів для задоволення потреб споживачів та постачальників різних видів медичної допомоги.

Методологія вивчення державно-приватного партнерства полягає у розробці стратегічних заходів регулювання, які забезпечують впровадження нових форм та методів роботи, у поєднанні з відповідальним ставленням обох партнерів до потреб пацієнтів. Йдеться про вміння дотримуватися рівноваги між вільним підприємництвом та державним контролем. Під час розробки підходів до регулювання державно-приватного партнерства слід поєднувати динамізм, властивий підприємству, зі стабільністю, яка необхідна для нормального функціонування системи охорони здоров'я та властива державній владі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я в Україні та за кордоном, основні інструменти та механізми реалізації державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, нормативно-правові засади державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, а також система заходів, механізмів, залучених у державно-приватне партнерство у сфері охорони здоров'я аналізують: В. Авер'янов, В. Бакуменко, В. Борщ, С. Вовк, З. Гладун, О. Грицко, О. Зибарева, О. Кісельов, С. Клименко, О. Краснов, Л. Криничко, Ф. Криничко, З. Лашкул,

Я. Літінська, Ю. Матвієнко, Н. Мотовиця, С. Петрик, І. Попова, С. Стеценко, Т. Федоренко, Р. Шевчук, П. Шилепницький, Л. Ярова та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є систематизація та узагальнення наукових підходів до аналізу поняття «державно-приватне партнерство у сфері охорони здоров'я».

Виклад основного матеріалу. Задля ефективної розробки та реалізації норм права, якими регулюється поведінка учасників суспільних відносин, вкрай важливим є понятійний апарат.

Так, М.Й. Гедз у своїй роботі відзначає, що сам термін «державно-приватне партнерство» з'явився спочатку у США у зв'язку з впровадженням спільного фінансування освітніх програм з державного та приватного секторів, а згодом, у 1950-х рр., – відповідно для такого ж фінансування комунальних послуг [1]. Однак більш широкого контексту даний термін набуває в 1960-х рр. для позначення співпраці партнерів із державного і приватного секторів у процесі оновлення міст, надання соціальних послуг та розвитку інфраструктури територій [2, с. 175].

Варто відзначити, що саме державно-приватне партнерство в сучасних умовах посиленого економічного розвитку посідає позицію одного із найбільш перспективних інструментів вирішення проблем, що пов'язані із взаємодією держави і приватного сектора у різних галузях. З'ясування сутності та основних теоретико-методологічних засад поняття державно-приватного партнерства як суспільного феномену дозволить чітко зрозуміти призначення та процедуру його реалізації.

У своїй роботі І.В. Бовсунівська зауважує, що у науковій літературі вживаються терміни: «державно-приватне партнерство», «публічно-приватне партнерство», «приватно-державне партнерство», «публічно-державна кооперація» тощо. З-поміж них усталеним є поняття «державно-приватне партнерство», яке, саме, і закріплене в Законі України «Про державно-приватне партнерство», що традиційно пов'язане з роллю держави в суспільних відносинах [3, с. 8].

Виникненню концепції «public private partnership» (державно-приватне партнерство) сприяло наукове осмислення взаємодії держави й приватного сектора. І вже сьогодні механізм державно-приватного партнерства застосовується більш ніж у 150 країнах світу. В національній і зарубіжній науковій літературі, законодавстві та практичних матеріалах наводяться різні визначення даного поняття.

У науковій літературі, як зауважує І.П. Дубок, партнерство інститутів держави, бізнесу та громадянського суспільства визначають по-різному: тлумачаться такі поняття, як «публічно-приватне партнерство», «приватно-державне партнерство», «державно-приватне партнерство». Більшість дослідників дані терміни вважають тотожними, вони співвідносять їх з англійським терміном «Public Private Partnership», що пов'язано, мабуть, із специфікою адаптування іноземних текстів до нашої мови. Попри це, все більше авторів розглядають «публічно-приватне партнерство» і «державно-приватне партнерство» як окремі взаємозалежні поняття, вживання яких пов'язане з функціями та роллю держави в суспільстві. Від моделі та культури державного управління залежить змістове використання даних понять [4, с. 139].

Поняття «державно-приватне партнерство» є дослівним перекладом терміна «Public – Private Partnership» (PPP), що у більшості зарубіжних країн вживається задля визначення існуючих форм співробітництва держави та інших суб'єктів господарювання. Визначення поняття «державно-приватне

партнерство» містить суттєві розбіжності як серед національних, так зарубіжних вчених [5, с. 15].

Термін «державно-приватне партнерство» у наукових дослідженнях розглядається як у вузькому, так і в широкому сенсі. У вузькому розумінні державно-приватне партнерство описує довгострокове, що регулюється договором, співробітництво між державою і приватним сектором з метою виконання суспільних завдань, яке охоплює весь життєвий цикл відповідного проекту: від планування до їх експлуатації, разом із технічним обслуговуванням. У широкому розумінні термін «державно-приватне партнерство» об'єднує усі форми кооперації між державою і приватним сектором задля вирішення завдань, що традиційно належать до компетенції держави. Державно-приватне партнерство – це «конструктивне співробітництво держави, суб'єктів підприємницької діяльності та громадянських інститутів в економічній, соціальній, політичній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значущих проектів на засадах пріоритетності інтересів держави, її політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства» [6, с. 41].

У широкому розумінні державно-приватне партнерство визначається як «інститут довгострокової стійкої легальної кооперації фінансово-інвестиційних, інтелектуальних та організаційно-управлінських ресурсів органів державної влади та приватного підприємництва для спільного розв'язання соціально значущих завдань». У вузькому значенні державно-приватне партнерство трактується як «механізм довгострокової взаємовигідної співпраці влади та підприємницьких структур, що полягає в інвестуванні приватних фінансових ресурсів в об'єкти державної власності і подальшому спільному управлінні ними» [6].

Однак, як слушно відзначає Д.В. Турчак у своєму дослідженні, що різні трактування назв тих самих механізмів ускладнюють формулювання такого широкого визначення, як державно-приватне партнерство та сповільнюють обмін знаннями даної галузі. Проте, незважаючи на різноманітні назви, усі дані терміни визначають партнерські відносини, що охоплюють приватний і державний сектор економіки. Вони базуються на залученні ресурсу, який спрямований на реалізацію колективних проектів, що мають на меті досягнути тих цілей, поставлених обома сторонами. Даний факт сприяє виокремленню певних діалектичних зв'язків низки утворень, що розкривають суть поняття «державно-приватне партнерство» [6].

Так, на думку І.В. Запатріної «державно-приватне партнерство являє собою інституціональний і організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі сфер діяльності – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах усієї країни або окремих територій» [7, с. 53].

Державно-приватне партнерство – це «сукупність відносин публічного та приватного характеру, що виникають між державою і приватним бізнесом чи приватним сектором на середньостроковій та довгостроковій основі з реалізації конкретних проектів шляхом залучення приватних інвестицій, які реалізуються на основі розподілу повноважень, ризиків і відповідальності публічного та приватного партнера, що здійснюється шляхом укладення та виконання угоди про державно-приватне партнерство і прямих договорів, для розв'язання суспільно значущих завдань на взаємовигідних умовах» [8].

Державно-приватне партнерство – це «інституціональний та організаційний альянс між державою та бізнесом з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності: від розвитку стратегічно важливих галузей промисловості і науково-дослідницьких конструкторських робіт до забезпечення суспільних послуг» [8-9].

Розгляд різних наукових підходів до сутності поняття «державно-приватне партнерство» дає можливість зробити висновки, що це поняття розуміють як:

- співробітництво між державою та приватним бізнесом;
- певну взаємодію між державою та приватним бізнесом.

Державно-приватне партнерство є перспективним та ефективним інструментом економічного та соціального розвитку на регіональному та місцевому рівні, засобом залучення коштів у проекти, де державні та місцеві органи влади намагаються зберегти контроль та налагодити співпрацю з інвесторами. Під час такого співробітництва між державою і суб'єктами господарювання досягаються кращі техніко-економічні показники та результати господарювання, ефективніше використовуються державні ресурси і комунальне майно [8]. Тобто, під державно-приватним партнерством автор розуміє будь-які форми взаємовідносин держави та приватного капіталу, якими передбачається передача з боку держави певних повноважень з будівництва, проектування, управління та фінансування (щодо нових об'єктів) приватному бізнесу на основі укладених типових контрактів (договорів).

Ми вважаємо, що у визначенні поняття «державно-приватне партнерство» як певної взаємодії між приватним бізнесом та державою віддзеркалені спільна мета формування державно-приватного партнерства і передумови виникнення поняття партнерських стосунків як обов'язкового розподілу ризику, вкладів і доходів. Слід відзначити, що безпосередньо специфіка взаємовідносин між державою і приватними партнерами в рамках даного явища засновується, у тому числі, на перерозподілі ризиків і прав власності. Окрім того різниця та інших видів взаємодії держави і приватного сектору й досі не може бути чітко визначена.

На нашу думку, на сучасному етапі соціальна відповідальність українського приватного бізнесу, як і його зацікавленість у підвищенні темпів економічного розвитку країни, проявляється лише тоді, коли виникає у нього потреба для одержання державної підтримки під час здійснення власних (приватних) інвестиційних інфраструктурних проектів або таких загальнодержавних (регіональних) проектів, здійснення яких сприятиме розвитку основного бізнесу. До того ж, відчуваючи певну недовіру до влади, приватний бізнес ставить до партнерства з державними органами різних рівнів досить насторожено. Як показує практика, він ще не готовий до прояву особистої ініціативи в частині інвестування капіталомістких тривалих проектів.

На думку Л.Л. Гриценко, державно-приватне партнерство може бути представлено як форма взаємовідносин між органами місцевого самоврядування або державою та приватними партнерами, яке оформляється у формі договору, передбачає здійснення та спільне фінансування суспільно значущих проектів на довгостроковій основі і розподіл ризиків, відповідальності та винагород [8, с. 57]. Проте такий підхід обмежує здійснення державно-приватного партнерства рамками договірних відносин. До того ж не завжди передбачається спільне фінансування проектів, а зазвичай частіше трапляється протилежним чином – фінансування за рахунок приватного партнера, на якого можливе і покладання тягара фінансових зобов'язань у повному обсязі.

Окремі дослідники наголошують на тому, що державно-приватне партнерство – це «юридично закріплена форма взаємодії між державою та приватним сектором стосовно об'єктів державної і муніципальної власності, а також послуг, що виконуються і надаються державними та муніципальними органами, установами і підприємствами з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності» [9]. Загалом державно-приватне партнерство є сукупністю відносин, що знаходяться на стику державного і приватного сектора, регулювання яких має ґрунтуватися на єдиній правовій основі. Останнє є особливо актуальним, тому що в партнерських відносинах інтереси обох сторін мають бути захищені в законодавчому порядку.

Дослідник І.Брайловський також відзначає, що зарубіжні дослідники концентрують увагу на двох основних аспектах даного терміну: фінансовому (яким чином державний і приватний сектори фінансово залучені в державно-приватне партнерство) і організаційному (як організовані взаємовідносини держави й приватного сектора в проекті державно-приватного партнерства) [9, с. 79].

Що стосується фінансового аспекту, то такі дослідники як Й.Х. Кляйн та Г. Тейсман пропонують розглядати державно-приватне партнерство як «стійку взаємодію державного та приватного секторів, в якій розробляється спільний продукт або послуги, а ризики, витрати та прибуток розподіляються між партнерами» [10, с. 85].

З цього приводу М.Б. Корбецький відзначає, що у подібних трактуваннях державно-приватне партнерство розглядається досить вузько: як фінансово-економічний механізм з притаманними йому функціями, такими як виробництво, розподіл витрат і ризиків. Попри це, не можливо встановити відмінності державно-приватного партнерства від інших форм співпраці між державним та приватним секторами, оскільки будь-яке «спільне» виробництво певного продукту чи послуг супроводжується розподілом ризиків і витрат між учасниками проекту [11, с. 97].

Таким чином, різноманітними підходами щодо назви одного й того ж механізму ускладнюється формування загального поняття державно-приватного партнерства і обмін досвідом у даній сфері. Однак, незважаючи на різні трактування, усі вони розкривають сутність партнерських відносин приватного і державного секторів економіки, які засновані на спільному використанні ресурсів задля здійснення спільних проектів з метою досягнення цільових орієнтирів сторін. Тобто можна вести мову про певний діалектичний зв'язок низки категорій, в яких розкривається сутність державно-приватного партнерства.

Поширеними також серед зарубіжних і національних науковців є трактування, де феномен державно-приватного партнерства розкривається як організаційно-правова категорія. При цьому можна стверджувати, що дане поняття визначається, або як певна система правовідносин, що характеризує економічну співпрацю публічного і приватного секторів, або як вид юридично оформлених договірних відносин.

Так, при визначенні сутності державно-приватного партнерства окремі зарубіжні дослідники звертають увагу на юридичну складову цієї співпраці, визначаючи партнерство як довгостроковий контракт між державним органом і приватним сектором, в якому ресурси й ризики розподіляються для цілей розвитку суспільної інфраструктури. У такому формулюванні підкреслюється ідея про довгострокову співпрацю держави і приватного сектора для реалізації

проекту з розвитку суспільної інфраструктури, за який партнери несуть спільну відповідальність на всіх етапах його життєвого циклу [12, с. 67].

Заслуговує уваги також підхід, який знайшов закріплення в літературі, при якому сенс визначення державно-приватного партнерства полягає в організації інституціонального альянсу між державою і бізнесом, який створюється для реалізації соціальних, економічних, виробничих, тобто суспільно значущих проектів [13, с. 11].

Окремі українські дослідники також визначають державно-приватне партнерство як систему відносин між органами публічної влади та приватними організаціями, де останнім надається більша роль у фінансуванні, плануванні та реалізації певних послуг для населення, на відміну від проведення тендеру, і менше, ніж при використанні механізму приватизації. При цьому захист державних і комунальних інтересів гарантується через інституційні основи, укладені договори та законодавче регулювання [14, с. 13].

Схожу позицію підтримує і О. Сімсон, який досліджуючи юридичні аспекти державно-приватного партнерства, трактує дане явище як специфічні відносини між публічними та приватними учасниками процесів наукових досліджень і розробок (в яких суб'єкти, що використовують кошти державних та місцевих бюджетів виступають публічними партнерами, а будь-які організаційно-правові форми, що використовують приватні кошти – приватними партнерами). У відносинах державно-приватного партнерства держава виступає не як суб'єкт влади, а як рівноправний партнер, як підприємець, що готовий розділити ризики від інноваційної діяльності [15].

У свою чергу Н.Г. Дутко державно-приватне партнерство розуміє як форму співпраці, взаємодії органів місцевого самоврядування, органів державної влади та приватного сектору для забезпечення суспільних потреб, координації та реалізації діяльності із проектування, будівництва, реконструкції, ремонту, керування (експлуатації), коли ресурси обох партнерів об'єднуються, з відповідним розподілом фінансів, ризиків, поєднанням соціальних, економічних та політичних інтересів, обов'язків і відповідальності, а також для підтримання в належному стані об'єктів виробничої, соціальної інфраструктури, підвищення рівня послуг, забезпечення ефективного управління влади та отримання прибутку приватних партнерів [16, с. 334].

Подібну позицію займає і Н. Бондар, яка у своїй роботі пропонує під державно-приватним партнерством розуміти «будь-які договірні або організаційні форми взаємодії держави та приватного капіталу, що передбачають передачу приватному бізнесу з боку держави певних повноважень з проектування, будівництва, управління, фінансування, експлуатації та обслуговування об'єктів на основі укладених типових контрактів (договорів) для здійснення суспільно значущих проектів із заздалегідь визначеними державою вимогами щодо результатів їхньої реалізації, а також розподіл пов'язаних із ними ризиків та очікуваних прибутків» [17, с. 9].

Окремі дослідники відзначають, що державно-приватне партнерство – це відносини між державою і бізнесом на базі інституційних перетворень в економіці ринкового типу. Тобто, це система відносин держави і бізнесу в контрактно-договірній формі, яка широко використовується як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку [18, с. 9].

У тих визначеннях, які розкривають «контрактну» природу державно-приватного партнерства наголошується, що такий вид партнерства держави і бізнесу є особливим видом контракту, який може укладатися на певний період

часу залежно від низки обставин – предмету, мети, об'єкту, галузі, в якій реалізується таке партнерство тощо. Відмінною рисою такого партнерства, що оформлюється на юридичному рівні, є збереження за публічним партнером права власності на об'єкт, з приводу якого між державою і бізнесом укладається договір із будівництва, фінансування, проектування, експлуатації та інших дій.

З розвитком і поширенням механізму державно-приватного партнерства, окремі зарубіжні науковці визначили дане явище як інституційну угоду між державним і приватним секторами з метою співпраці, яка відбувається через створення нової організаційної одиниці, яка й несе відповідальність з боку приватного сектора за реалізацію проекту [19, с. 552].

Як інноваційний інструмент розвитку державно-приватне партнерство, на думку окремих дослідників, виступає як ефективний інструмент реалізації інноваційної політики, що забезпечує «узгодження інтересів держави та бізнесу, а також координацію їх дій при доведенні наукових результатів до інновацій» [19].

У науковій літературі окремими дослідниками наголошується на особливій економічній доцільності державної присутності щодо забезпечення сфери розвитку інновацій, оскільки тут бізнес не може взяти на себе самостійну роль за реалізацію відповідних проектів, а відтак і відповідальність за розвиток інноваційної сфери без опори на державу, тому що даний розвиток потребує значних ресурсних залучень. У зв'язку з цим звернуто увагу на необхідності злагодженої взаємодії держави та бізнесу, якою посилюється статусна роль держави у забезпеченні інноваційного розвитку держави, а також і створення необхідних умов для мотивації бізнесу до продукування інновацій [19]. Виходячи із даного трактування, важлива роль щодо популяризації державно-приватного партнерства в інноваційній сфері відводиться державі, яка і повинна взяти на себе розроблення та запровадження конкретних механізмів та форм налагодження державно-приватного партнерства, які сприяли б реалізації соціально значимих науково-технічних та технічних програм. Саме завдяки високій результативності в інноваційній сфері бізнесу державно-приватного партнерства, виникне змога досягнути зниження показників комерційних ризиків та можливість оптимальної окупності вкладених інвестицій у відповідні інноваційні проекти.

Зарубіжні дослідники Г. Ходж та К. Грев у своїй роботі пропонують виходити із аналізу інструментів та умов інвестування бізнесу та держави у відповідні проекти, а саме через:

- наявність техніко-економічного обґрунтування і бізнес-плану на підставі врахування визнаних міжнародних методик та умов фінансування;
- наявність необхідної інноваційної інфраструктури задля реалізації проекту, в тому числі створення спеціалізованої компанії, метою якої є забезпечення проектів у сфері державно-приватного партнерства;
- забезпечення засобами реалізації проекту достатніми фінансовими ресурсами;
- наявність усіх правових умов для здійснення проекту, в тому числі контрактів, ліцензії та ін.;
- наявність довгострокових державних фінансових гарантій;
- кінцева готовність проекту згідно проектної та фінансової концепції;
- підтримка проекту з боку регіональних органів влади;
- справедливий розподіл проектних ризиків між усіма учасниками проекту [20].

Дотримання такого роду умов реалізації державно-приватного партнерства в інноваційній сфері створює необхідні передумови для «активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання». Це є свідченням того, що саме по собі державно-приватне партнерство містить інноваційний характер для сфери публічного управління і відбувається з врахуванням усіх необхідних стадій організації інноваційного процесу, який включає: «інвестиційну діяльність, освіту, трансфер інновацій».

Таким чином, як відзначає Г.О. Комарницька, будучи важливою передумовою активізування інвестиційно-інноваційної діяльності, державно-приватне партнерство за своїм змістом є доволі широким поняттям, яке у зв'язку з цим трактується у літературі по-різному: як система відносин держави і бізнесу, як конкретні проекти між державними та приватними партнерами, як форма співробітництва, як соціальний інститут, як альянс, як форма ринкової взаємодії, як особливий механізм тощо. Різні підходи до розуміння сутності державно-приватного партнерства свідчать про різні аспекти цього явища (про різні форми співпраці державного і приватного сектору), з огляду на що складно та й не доречно обмежувати це поняття його трактуванням в одному реченні [21, с. 50].

З-поміж інших підходів до визначення державно-приватного партнерства можна віднести і такий, де дане явище розглядається як інструмент свого роду антикризових заходів та виступає підґрунтям розвитку міст, населених пунктів, регіонів загалом. При цьому характерною рисою державно-приватних партнерств є розподіл ризику, інвестицій, відповідальності за спорудження та експлуатацію об'єкту інфраструктури та винагороди за послуги, які надаються, що є чітко обумовленим у договірному порядку [22, с. 110–111]. З даною позицією цілком можна погодитися, тому що втілення антикризових заходів на загальнодержавному рівні є недостатньо ефективним саме тому, що держава не спроможна самостійно реалізувати повний комплекс заходів і профінансувати його за рахунок бюджетних коштів різного рівня. Цим і підтверджується доцільність залучення до таких програм приватних партнерів на принципах державно-приватного партнерства як на національному, так і регіональному, в тому числі і місцевому рівнях.

Одним із узагальнених являється підхід Є. Коровіна, який трактує державно-приватне партнерство як середньострокове або довгострокове співробітництво між громадським та приватним секторами, в рамках якого відбувається вирішення політичних завдань на основі об'єднання досвіду та експертизи декількох секторів і поділу фінансових ризиків і переваг [22]. Проте таке визначення розкриває взаємодію держави та приватних партнерів тільки на політичному рівні, що є вагомим, але недостатньо для вирішення важливих соціально-економічних завдань розвитку.

На думку М.В. Вілісова, державно-приватне партнерство – це правовий механізм узгодження інтересів та забезпечення рівних можливостей держави та бізнесу в рамках реалізації економічних проектів, що спрямовані на досягнення цілей і завдань державного управління [22]. Тобто особлива увага приділяється саме правовим аспектам і підкреслюється рівність умов як для державного, так і приватного сектора при здійсненні проектів. За таких умов встановлюється домінування держави у відносинах з приватним сектором, оскільки саме воно виступає ініціатором впровадження проектів у рамках державно-приватного партнерства і встановлює свого роду правила його здійснення, що в кінцевому результаті дозволяє встановлювати жорсткі рамки та принципи здійснення проектів.

Узагальнюючи дещо відмінні підходи до трактування поняття державно-приватного партнерства, варто зазначити, що їх об'єднуючим елементом є співпраця державних інституцій та приватного сектора з метою задоволення суспільних потреб.

На законодавчому рівні поняття державно-приватного партнерства визначається Законом України «Про державно-приватне партнерство в Україні» № 2404-VI від 1 липня 2010 р., під яким розуміється «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому даним Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом» [23].

Таким чином, дане співробітництво є системою відносин між державними та приватним партнерами, в процесі реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються із відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород між ними, з метою взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі.

До основних ознак державно-приватного партнерства відповідно до п. 3 ст. 1 даного закону віднесено наступні: «створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт та технічне переоснащення) об'єкта державно-приватного партнерства та/або управління (користування, експлуатація, технічне обслуговування) таким об'єктом; довготривалість відносин (від 5 до 50 років); передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкт державно-приватного партнерства» [23].

У свою чергу, О. Вінник виділяє такі ознаки державно-приватного партнерства, як: взаємовідносини сторін відображені у документах (договорах, контрактах та ін.); сторони партнерства представлені державним і приватним секторами економіки; сторони мають спільні цілі та чітко окреслений державний інтерес; взаємовідносини сторін мають партнерський, тобто рівноправний характер; сторони об'єднують свої вклади для досягнення загальних цілей; сторони розподіляють між собою витрати і ризики, беруть участь у використанні отриманих результатів [24, с. 24].

На думку В.П. Жук, до основних характерних рис державно-приватного партнерства відносяться: громадська значущість проектів; співпраця; доповнення цілей партнерів; розподіл ризиків; довгостроковий характер партнерства; зниження навантаження на регіональний бюджет [25, с. 123–124].

У своєму дослідженні Д.В. Турчак виділяє такі основні ознаки державно-приватного партнерства, як: відносини власності: державної або комунальної покладено в основу державно-приватного партнерства; відповідні послуги населенню у сфері інфраструктури (медичні, транспортні, освітні, житлово-комунальні тощо) можуть надаватися як державними (комунальними) організаціями, так і приватними підприємцями, які повинні регулюватися і контролюватися державною і комунальною владою; відносини державно-приватного партнерства оформлюються договором (контрактом, угодами), де

чітко прописується зміст їх договірних зобов'язань; співфінансування проектів державно-приватного партнерства має бути чітко визначене в процентному співвідношенні залежно від галузі або сфери господарської діяльності і закріплене у договорі; будь-який договір (концесійна угода або оренда державного чи комунального майна) повинна укладатися на певний термін, визначений за спільною згодою обох партнерів [26, с. 30].

На нашу думку, до основних специфічних особливостей державно-приватного партнерства можна віднести:

- реалізація проектів, які мають важливе суспільне значення;
- особливий суб'єктний склад: поєднання органів державної влади з одного боку та приватного сектору – з іншого;
- реалізація проекту на конкурентній основі, коли для відбору приватного партнера проводиться конкурс;
- реалізація публічних інтересів, наявність публічного характеру у послуг та об'єктів, створених у процесі здійснення спільної діяльності, що надаються;
- об'єднання ресурсів державних інститутів і приватного сектору;
- взаємний погоджений обмін ресурсами між сторонами;
- використання відповідних преференцій кожною із сторін партнерства (податкових пільг та інших переваг приватному партнеру; ефективність використання ресурсів і технологій з боку бізнесу і можливість надання державою гарантій);
- розподіл ризиків та доходів між учасниками партнерства;
- розподіл відповідальності між сторонами партнерства, за умови яких державний партнер зосереджує свою увагу на визначенні якості, цілей послуг, цінній політиці, моніторингу виконання проектів, тобто виконує координуючу та регулюючу функцію, а приватний безпосередньо виконує проект;
- довгостроковий характер діяльності сторін;
- системний підхід до забезпечення ефективності проекту.

Що стосується трактування самої суті та змісту поняття державно-приватного партнерства, то слід зауважити, що дане поняття визначається по-різному: як конкретні проекти між державними та приватними партнерами, як система відносин держави і бізнесу, як альянс, як форма співробітництва, як соціальний інститут, як форма ринкової взаємодії, як особливий механізм тощо. Різного роду підходи щодо розуміння поняття державно-приватного партнерства свідчать про різноманітні аспекти цього явища.

За своїм змістом і результатами державно-приватне партнерство має чимало спільного із класичними договорами на виконання певних робіт. Однак, відмінності полягають саме у контексті управління відповідними проектами та змісті угод між державним і приватним партнером.

На підставі аналізу поняття та положення сутності державно-приватного партнерства, ми вбачаємо за доцільне розуміти суть останнього як довготривале співробітництво, яке регулюється нормами права, зазвичай на конкурсно-договірній основі, органів публічної влади та приватних суб'єктів господарювання, яке спрямоване на реалізацію проектів, що мають важливе суспільне значення.

Як зазначає В.В. Борщевський, поняття «державно-приватне партнерство» формувалося на основі висвітлення таких проблем: розділення власності державного і приватного секторів; організація інституційної основи взаємовідносин держави і приватного сектора в рамках державно-приватного

партнерства; розподіл функцій, прав, обов'язків і ризиків між державою і приватним сектором при виконанні проекту в рамках державно-приватного партнерства [27, с. 58].

Досліджуючи поняття державно-приватного партнерства І.П. Петрова відзначає, що при аналізі дефініцій поняття державно-приватного партнерства виявлено, що одні дослідники вкладають у зміст даного поняття будь-які взаємовідносини між державою та приватним сектором (широке розуміння), а інші виділяють державно-приватне партнерство з-поміж інших, таких як державні закупівлі й приватизація, акцентуючи при цьому увагу на рівноправних партнерських відносинах (вужьке розуміння) [28, с. 93].

Висновки. Таким чином, поняття державно-приватного партнерства є актуальним дискусійним питанням.

Резюмуючи все вищенаведене можна відзначити, що основними характерними особливостями державно-приватного партнерства, які розкривають суть та зміст даного поняття як суспільного феномену є:

- державно-приватне партнерство має чітко виражену публічну, суспільну спрямованість;
- сторонами державно-приватного партнерства є держава, в особі органів державної або муніципальної влади і приватний бізнес, в особі виконавця і постачальника ресурсів;
- наявність державного й приватного секторів;
- офіційні відносини між державними і приватними учасниками, засновані на юридичній основі;
- взаємовідносини сторін носять партнерський, тобто рівноправний характер та довгострокову перспективу;
- довгострокові відносини між державою та приватним сектором;
- у процесі співпраці сторін об'єднуються їх ресурси і вклади;
- державна власність як об'єкт партнерства або спільна участь держави і бізнесу в господарській організації корпоративного типу;
- фінансові ризики і затрати, а також досягнуті результати розподіляються між сторонами у наперед визначених пропорціях;
- перерозподіл відповідальності між сторонами партнерства з метою більш ефективного втілення проекту;
- мета такого партнерства полягає у реалізації суспільно-важливих проектів та програм як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремо взятого регіону;
- спільне фінансування або інвестування усіма учасниками партнерства (поєднання ресурсів державного і приватного секторів) задля досягнення спільної мети;
- спрямованість на втілення спільних завдань та інтересів держави і приватного сектору;
- предметна сфера реалізації проектів державно-приватного партнерства (галузі публічної (базової) інфраструктури та виробництво на їх основі послуг або товарів);
- можливість внесення приватним партнером певних інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, які не заборонені законодавством;
- забезпечення вищих техніко-економічних показників результативності діяльності, ніж у випадку здійснення даної діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;

- наявність дохідної складової в реалізації проекту державно-приватного партнерства;
- стратегічна мета утворення проекту державно-приватного партнерства, яка полягає в реалізації органом публічної адміністрації соціальних зобов'язань гарантованих інститутом держави (захист базових цінностей і потреб людини).

Варто зауважити, що введення у науковий та практичний обіг поняття державно-приватного партнерства пов'язано із запровадженням нової форми взаємовідносин держави і приватного сектору задля ефективного залучення та використання фінансових коштів і організаційних можливостей бізнесу в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів держави. Різноманітні форми і сфери застосування партнерських взаємовідносин держави і бізнесу роблять його універсальним інструментом щодо вирішення державних завдань в пріоритетних сферах економіки та підвищення рівня конкурентоспроможності країни, забезпечення стійкого національного й регіонального зростання, формування інноваційної економіки загалом.

Державне приватне партнерство в Україні переживає період свого утвердження. Державно-приватне партнерство є відносно новим явищем для України, проте у світовій практиці воно набуло широкого вжитку і доводить свою ефективність. Запорукою національного державно-приватного партнерства повинен слугувати комплекс правових, політичних, економічних та ідеологічних засобів і гарантій.

Державно-приватне партнерство являє собою своєрідну систему відносин держави та бізнесу, яка широко використовується як інструмент міжнародного, національного, регіонального, міського, муніципального, економічного і соціального розвитку задля реалізації вагомих суспільних проектів.

Відтак, проаналізувавши наведені вище поняття та міркування щодо змісту і сутності *державно-приватного партнерства*, ми пропонуємо розуміти даний суспільний феномен як співпрацю державного (органів публічної адміністрації та органів місцевого самоврядування) та приватного партнера (приватних суб'єктів господарської діяльності) як врегульоване нормами права публічне довгострокове співробітництво, яке здійснюється переважно на конкурсно-договірній основі, із врахуванням поділу ризиків, спільного фінансування та спрямоване на ефективну реалізацію проектів, які мають важливе суспільне значення та отримання фінансової вигоди.

Список використаних джерел:

1. Гедз М.Й. Державно-приватне партнерство як механізм активізації модернізаційних процесів в Україні. *Ефективна економіка*. 2011. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_10_51 (дата звернення: 2.09.2023).
2. Yescombe E.R. Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance. London: Yescombe Consulting Ltd. 2007. 368 p.
3. Бовсунівська І.В. Публічно-приватне партнерство як об'єкт теоретичних досліджень у сфері публічного управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. Том 30 (69). № 2. С. 7–12. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/4.pdf (дата звернення: 2.09.2023).
4. Дубок І.П. Сутність та особливості державно-приватного партнерства. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2014. Вип. 2. С. 139–149.

5. Узунов Ф.В. Удосконалення інструментарію реалізації державно-приватного партнерства в Україні: дис. канд. наук держ. управління: 25.00.02. Київ, 2015. 381 с.
6. Павлюк К.В., Павлюк С.М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 40–49.
7. Лаптії Т.М. Теоретичний зміст поняття і практика застосування партнерства в сучасній економіці. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2012. № 6. С. 165–168.
8. Гриценко Л.Л. Концептуальні засади державно-приватного партнерства. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2012. № 3. С. 52–59.
9. Брайловський І.А. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку: дис. д...ра екон. наук: спец. 08.00.01. Донецький нац. ун-т. Донецьк, 2014. 462 с.
10. Klijn E.H., Teisman G.R. Governing Public-Private Partnerships: analyzing and managing the processes and institutional characteristics of public-private partnerships. *Public-Private Partnerships: Theory and Practice in International Perspective*. Ed. By S. P. Osborne. London: Routledge, 2000. P. 84–102.
11. Корбецький М.Б. Науково-теоретичні підходи щодо сутності державно-приватного партнерства як інструмента соціальних зобов'язань держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 21. С. 96–101. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2016/19.pdf (дата звернення: 2.09.2023).
12. Akintoye A., Beck M., Hardcastle C. *Public-Private Partnerships: Managing Risks and Opportunities*. Oxford. UK. Malden. MA: Blackwell Science. 2003.
13. Пакулін С.Л., Ципкін Ю.А., Пакуліна А.А. Розвиток державно-приватного партнерства в умовах уповільнення темпів глобалізації економіки. *Международный электронный научный журнал*. 2017. Т. 3. № 1. С. 9–23.
14. Винницький Б., Лендъел М., Онищук Б., Сегварі П. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном. Київ: «К.І.С.», 2008. 146 с.
15. Сімсон О. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vapnu/2011_4/SimsonO.pdf (дата звернення: 2.09.2023).
16. Дутко Н.Г. Сутність та поняття державно-приватного партнерства в контексті дослідницьких підходів. *Науковий вісник Академії муніципального управління: зб. наук. пр. сер.: «Управління»*. 2011. № 3. С. 328–335.
17. Бондар Н.М. Форми партнерської взаємодії держави та приватного сектору на транспорті в країнах Європи. Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва», 26 листопада 2010 р. Харків. ФОП Павлов М.Ю., 2010. 132 с.
18. Мельник А., Підгаєць С. Державно-приватне партнерство в системі інституційного забезпечення економічних процесів. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2011. Вип. 1. С. 7–19. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15796/1/Мельник%20А..pdf> (дата звернення: 2.09.2023).
19. Hodge G., Greve C. Public-Private Partnerships. *Public Administration Review*. 2007. May/June. № 67 (3). Pp. 545–558.
20. Hodge G., Greve C. Theorizing Public-Private Partnership Success: A Market-Based Alternative to Government? URL: <http://www.maxwell.syr.edu/uploaded>

- Files/conferences/pmrc/Files/PMRC_Hodge_and_Greve_2011.pdf (дата звернення: 2.09.2023).
21. Комарницька Г.О. Сутність державно-приватного партнерства та його активізування в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. *Проблеми економіки*. 2019. № 1 (39). С. 46–51. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-1_0-pages-46_51.pdf (дата звернення: 2.09.2023).
 22. Дутко Н.Г. Державно-приватне партнерство: перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4. С. 109–114. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2020/21.pdf (дата звернення: 2.09.2023).
 23. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 524.
 24. Вінник О.М. Корпоративні і партнерські відносини: проблеми правового регулювання. Київ: Ін-т приватного права і підприємництва НАПрН України, 2010. 161 с.
 25. Жук В.П. Основні характеристики державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 12. С. 122–124.
 26. Турчак Д.В. Механізми державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я: дис. на здобуття наук. ступеня к. н. держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління». Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості. Київ, 2019. 239 с.
 27. Борщевський В.В. Інституціональні чинники розвитку державно-приватного партнерства в контексті європейської інтеграції України. *Проблеми підвищення ефективності функціонування підприємств різних форм власності*. Донецьк, 2009. Вып. 2. Т. 1. С. 53–64.
 28. Петрова І.П. Поняття державно-приватного партнерства: оцінка зарубіжних і вітчизняних визначень. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 3. С. 88–99. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/87485/17Petrova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 2.09.2023).

References

1. Hedz, M.I. (2011). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm aktyvizatsii modernizatsiinykh protsesiv v Ukraini [Public-private partnership as a mechanism for activation of modernization processes in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 10. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_10_51 [in Ukrainian].
2. Yescombe, E.R. (2007). *Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance*. London: Yescombe Consulting Ltd. [in English].
3. Bovsunivska, I.V. (2019). Publichno-pryvatne partnerstvo yak ob'ekt teoretychnykh doslidzhen u sferi publichnoho upravlinnia [Public-private partnership as an object of theoretical research in the field of public administration]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: Derzhavne upravlinnia - Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. Series: Public administration*, Tom 30 (69), vol. 2, (pp. 7–12). Retrieved from http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/4.pdf [in Ukrainian].
4. Dubok, I.P. (2014). Sutnist ta osoblyvosti derzhavno-pryvatnoho partnerstva [The essence and features of public-private partnership]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Collection of scientific works of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 2, 139–149 [in Ukrainian].

5. Uzunov, F.V. (2015). Udoskonalennia instrumentariiu realizatsii derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini [Improvement of the toolkit for the implementation of public-private partnership in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Pavliuk, K.V. & Pavliuk, S.M. (2010). Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v sotsialno-ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnership in the socio-economic development of the state]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky- Scientific works of KNTU. Economic sciences*, 17, 40–49 [in Ukrainian].
7. Laptii, T.M. (2012). Teoretychnyi zmist poniattia i praktyka zastosuvannia partnerstva v suchasni ekonomitsi [The theoretical content of the concept and practice of applying partnership in the modern economy]. *Ekonomichna teoriia ta istoriia ekonomichnoi dumky – Economic theory and history of economic thought*, 6, 165–168 [in Ukrainian].
8. Hrytsenko, L.L. (2012). Kontseptualni zasady derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Conceptual principles of public-private partnership]. *Visnyk SumDU. Seriia «Ekonomika» – Bulletin of Sumy State University. "Economy" series*, 3, 52–59 [in Ukrainian].
9. Brailovskyi, I.A. (2014). Derzhavno-pryvatne partnerstvo: metodolohiia, teoriia, mekhanizmy rozvytku [Public-private partnership: methodology, theory, mechanisms of development]. *Doctor's thesis*. Donetsk [in Ukrainian].
10. Klijn, E.H. & Teisman, G.R. (2000). Governing Public-Private Partnerships: analyzing and managing the processes and institutional characteristics of public-private partnerships. *Public-Private Partnerships: Theory and Practice in International Perspective*. Ed. By S. P. Osborne. London: Routledge [in English].
11. Korbetskyi, M.B. (2016). Naukovo-teoretychni pidkhody shchodo sutnosti derzhavno-pryvatnoho partnerstva yak instrumenta sotsialnykh zoboviazan derzhavy [Scientific and theoretical approaches to the essence of public-private partnership as an instrument of social obligations of the state]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, 21, 96–101. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2016/19.pdf [in Ukrainian].
12. Akintoye, A. & Beck, M. & Hardcastle, C. (2003). *Public-Private Partnerships: Managing Risks and Opportunities*. Oxford. UK. Malden. MA: Blackwell Science [in English].
13. Pakulin, S.L. & Tsyppin, Yu.A. & Pakulina, A.A. (2017). Rozvytok derzhavno-pryvatnoho partnerstva v umovakh upovilnennia tempiv hlobalizatsii ekonomiky [The development of public-private partnership in the conditions of slowing down the pace of globalization of the economy]. *Mezhdunarodnyi elektronnyi nauchnyi zhurnal - International electronic scientific journal*, T. 3, vol. 1, (pp. 9–23) [in Ukrainian].
14. Vynnytskyi, B. & Lendel, M. & Onyshchuk, B. & Sehvari, P. (2008). Dosvid ta perspektyvy vprovadzhennia derzhavno-pryvatnykh partnerstv v Ukraini ta za kordonom [Experience and prospects of implementation of public-private partnerships in Ukraine and abroad]. Kyiv: «K.I.S.» [in Ukrainian].
15. Simson, O. (2011). Derzhavno-pryvatne partnerstvo v innovatsiinii sferi [Public-private partnership in the innovation sphere]. www.nbu.gov.ua. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vapnu/2011_4/SimsonO.pdf [in Ukrainian].
16. Dutko, N.H. (2011). Sutnist ta poniattia derzhavno-pryvatnoho partnerstva v konteksti doslidnytskykh pidkhodiv [The essence and concept of public-private

- partnership in the context of research approaches]. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia: zb. nauk. pr. ser.: «Upravlinnia» - Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Management: coll. of science pr. ser.: "Management"*, 3, 328–335 [in Ukrainian].
17. Bondar, N.M. (2010). Formy partnerskoi vzaiemodii derzhavy ta pryvatnoho sektoru na transporti v krainakh Yevropy [Forms of partnership between the state and the private sector in transport in European countries]. *Zbirnyk materialiv IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva», 26 lystopada 2010 r. - Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference "Problems and Prospects of Entrepreneurship Development", November 26, 2010*. Kharkiv. FOP Pavlov M.Iu [in Ukrainian].
 18. Melnyk, A. & Pidhaiets, S. (2011). Derzhavno-pryvatne partnerstvo v systemi instytutsiinoho zabezpechennia ekonomichnykh protsesiv [Public-private partnership in the system of institutional support of economic processes]. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu - Bulletin of the Ternopil National Economic University*, 1, 7–19. Retrieved from <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15796/1/Melnyk%20A..pdf> [in Ukrainian].
 19. Hodge, G. & Greve, S. (2007). Public-Private Partnerships. *Public Administration Review*, 67 (3), 545–558 [in English].
 20. Hodge, G. & Greve, C. (2011). Theorizing Public-Private Partnership Success: A Market-Based Alternative to Government? www.maxwell.syr.edu. Retrieved from http://www.maxwell.syr.edu/uploadedFiles/conferences/pmrc/Files/PMRC_Hodge_and_Greve_2011.pdf [in English].
 21. Komarnytska, H.O. (2019). Sutnist derzhavno-pryvatnoho partnerstva ta yoho aktyvizuvannia v umovakh rozvytku investytsiino-innovatsiinoi diialnosti [The essence of public-private partnership and its activation in the conditions of the development of investment and innovation activity]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 1 (39), 46-51. Retrieved from https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-1_0-pages-46_51.pdf [in Ukrainian].
 22. Dutko, N.H. (2020). Derzhavno-pryvatne partnerstvo: perspektyvy rozvytku [Public-private partnership: development prospects]. *Investytsii: praktyka ta dosvid Investments: practice and experience*, 4, 109–114. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2020/21.pdf [in Ukrainian].
 23. Zakon Ukrainy Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo [Law of Ukraine On public-private partnership]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, vol. 40, St. 524 [in Ukrainian].
 24. Vinnyk, O. M. (2010). Korporatyvni i partnerski vidnosyny: problemy pravovoho rehuliuвання [Corporate and partnership relations: problems of legal regulation]. Kyiv: In-t pryvatnoho prava i pidpriemnytstva NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].
 25. Zhuk, V.P. (2012). Osnovni kharakterystyky derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Main characteristics of public-private partnership]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*, 12, 122–124 [in Ukrainian].
 26. Turchak, D.V. (2019). Mekhanizmy derzhavno-pryvatnoho partnerstva u sferi okhorony zdorovia [Mechanisms of public-private partnership in the field of health care]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
 27. Borshchevskiy, V.V. (2009). Instytutsionalni chynnyky rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v konteksti yevropeiskoi intehratsii Ukrainy [Institutional

factors of the development of public-private partnership in the context of the European integration of Ukraine]. *Problemy povysheniya efektyvnosti funktsyonyrovaniya predpriyati razlychnykh form sobstvennosti - Problems of increasing the efficiency of the functioning of enterprises of various forms of ownership*, 2, T. 1, (pp. 53–64) [in Ukrainian].

28. Petrova, I.P. (2014). Poniattia derzhavno-pryvatnoho partnerstva: otsinka zarubizhnykh i vitchyznianskykh vyznachen [The concept of public-private partnership: assessment of foreign and domestic definitions]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Herald of economic science of Ukraine*, 3, 88–99. Retrieved from <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/87485/17Petrova.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

Подано до редакції 6.09.2023 р.

Прийнято до друку 10.10.2023 р.